

УДК 614.2:378.661(477.74)"451,85"

О. В. Козаченко, Б. М. Стречень, В. І. Ткачук,
В. С. Бірюков, О. Є. Міріц

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ОДМУ В ПЕРІОД 2003–2008 РР. (ДО 85-РІЧЧЯ КАФЕДРИ)

Одеський державний медичний університет

Вступ

Організація й відкриття самостійної кафедри соціальної гігієни (СГ) в Одеському державному медичному інституті датується 1923 роком. Засновником й першим завідувачем її був Л. В. Громашевський — епідеміолог із світовим ім'ям, організатор охорони здоров'я (ОЗ) й медичної освіти в Україні, зокрема на Одещині, затверджений у вченому ступені доктора соціальної медицини (СМ) (1925) та званні професора по кафедрі СГ (1927) зі збереженням посади професора кафедри епідеміології [5; 8].

За цілями, завданнями, змістом у розвитку кафедри протягом 85 років простежується 4 періоди, пов'язаних з реформуванням медичної науки й освіти у країні, розвитком соціальної гігієни та вищого медичного навчального закладу в Одесі. За радянських часів — перші 3 періоди:

— самостійна кафедра СГ (1923–1941); завідувачі: д-р СМ, проф. Л. В. Громашевський; проф. І. Л. Дайліс;

— кафедра організації ОЗ (1941–1965); завідувачі: проф.

І. Л. Дайліс; д-р мед. наук П. Н. Чорнобров;

— кафедра СГ та організації ОЗ (1966–1991); завідувачі: д-р мед. наук, проф. П. Н. Чорнобров; канд. мед. наук, доц. А. Г. Кравченко; д-р мед. наук О. І. Міцкевич; д-р мед. наук, проф. Д. В. Тінтюк.

За роки суверенної України (з 1991 р. до теперішнього часу) — 3 підперіоди 4-го етапу:

— кафедра СМ та організації ОЗ з курсом історії медицини (1991–1997); завідувачі: доктори медичних наук, професори Д. В. Тінтюк і В. О. Колоденко;

— кафедра загальної гігієни й СМ та організації ОЗ (1998–2000); завідувач — д-р мед. наук, проф. В. О. Колоденко;

— кафедра СМ, управління та організації ОЗ (2000–2006), а з 2006 р. до теперішнього часу — СМ та медичного менеджменту; завідувачі: д-р мед. наук, проф. В. І. Журавель; канд. ек. наук, доц. Б. М. Стречень; канд. мед. наук, доц. В. С. Бірюков.

Вперше ця періодизація була розроблена О. В. Козаченко й оприлюднена в 2000 р. у вступній лекції до курсу «Істо-

рія медицини» (ІМ), а в 2003 р. — у публікації, присвяченій 80-річному ювілею кафедри [5]. На даному етапі доповнена інформація про 4-й період (з 2006 р.).

Мета роботи — продовжити історіографію кафедри СМ ОДМУ, викладену у 2003 р. за період 1923–2003 рр. до 80-річного ювілею [5], показати досягнення колективу за останній п'ятирічний період до 85-ї річниці (2003–2008 рр.).

Методи — історико-інформативний і системного підходу.

Результати дослідження та їх обговорення

Спочатку викладу представляємо персоналії завідувачів кафедри у період 2003–2008 рр., які визначили головні напрямки діяльності кафедри, спрямували зусилля співробітників на виконання завдань і досягнення мети.

В. І. Журавель (2000–2005). Народився 1950 р. [18]. Закінчив Ленінградський санітарно-гігієнічний медінститут. Ленінградський період (1974–1980): аспірантура (1974–1977) і робота асистентом кафедри СГ та організації ОЗ в означеному інституті під керівництвом проф.

К. І. Журавльової (1977–1980). Київський період (1980–2000): робота у відділі післядипломної освіти управління навчальних закладів МОЗ України (1980–1985); захист кандидатської дисертації (1984); доцент кафедри управління ОЗ КМАПО (1985–2000), з 1998 р. — на посаді професора. Докторська дисертація «Обоснование оптимизации моделей системы управления и управленческой деятельности в здравоохранении (на примере крупного города, областного и районного центров)» захищена у 1995 р. Одеський період (2000–2005): завідувач кафедри СМ, управління та економіки ОЗ; у званні професора затверджений 18.10.2001 р. Наукові спрямування близько 160 праць: основи управління, організація та реформування системи ОЗ, ІМ.

Б. М. Стречень (2005–2006). Народився 1937 р. у Прилуках Чернігівської області. Закінчив Одеський педагогічний інститут ім. К. Д. Ушинського за спеціальністю анатомія та фізіологія людини (1963), кандидат економічних наук (1974). Трудова діяльність пов'язана з педагогічною (педагогічний стаж — 54 роки), комсомольською та партійною роботою: секретар комітету комсомолу Одеського педагогічного інституту (1962–1963); перший секретар Центрального райкому комсомолу м. Одеси (1964–1965); інструктор відділу пропаганди та агітації Одеського обкому партії (1965–1966); секретар Одеського обкому комсомолу (1967–1968); другий секретар Одеського обкому комсомолу (1968–1970); заступник завідувача відділу пропаганди та агітації Одеського обкому партії (1971–1973); перший секретар Центрального райкому партії м. Одеси (1974–1980); завідувач відділу пропаганди та агітації Одеського обкому партії (1980–1984); секретар виконкому Одеської обласної Ради народних депутатів (1984–1990); заступник голови Одеської обласної Ради

народних депутатів (1990–1991); перший заступник губернатора Одеської області (1991–1994); завідувач кафедри економіки ОДМУ (1994–2000); доцент кафедри СМ, управління та економіки ОЗ (2000–2005); завідувач цієї кафедри (2005–2006); з 2006 р. до теперішнього часу — доцент кафедри СМ та медичного менеджменту ОДМУ. Наукові спрямування: економіка та управління ОЗ, педагогіка вищої школи, історія медичної освіти.

В. С. Бірюков (з 2006 р. до теперішнього часу). Народився 1948 р. у Вінниці. Закінчив Мінський державний медичний інститут (1973) за спеціальністю педіатрія. Трудова діяльність: ординатор дитячої залізничної лікарні в Кишиневі (1974–1977); клінічний ординатор (1977–1979) і асистент (1979–1986; 1990–1995) кафедри дитячих хвороб ОДМІ ім. М. І. Пирогова; головний педіатр Мальдівської Республіки (1986–1990) й національного госпіталю Мальдівської Республіки (1995–2000); керівник відділу позавідомчого контролю якості МД Муніципальної лікарняної каси м. Одеси (2000–2006); сумісник на посаді доцента кафедри СМ, управління та економіки ОЗ ОДМУ (2001–2006). Кандидат медичних наук за спеціальністю педіатрія (1984), доцент кафедри СМ, управління та економіки ОЗ ОДМУ (2005). Лікарський стаж — 35 років, педагогічний — 20 років. Автор наукових праць з педіатрії, СМ, історії медицини, педагогіки вищої медичної школи. Продовжує роботу над докторською дисертацією на тему: «Управління якістю МД на основі вимог міжнародних стандартів серії ISO 9000». Член координаційної Ради по роботі з лікарняними касами при Одеському обласному управлінні ОЗ та першої в Україні акредитаційної комісії з оцінки лікувально-профілактичних закладів на відповідність міжнародним стандартам якості, експерт Південноукраїнського центру фонду «Україна

— США». Спрямування більше ніж 70 наукових праць, серед яких 3 монографії, — педіатрія, адаптація міжнародних стандартів якості серії ISO 9000:2000 до практичної діяльності ОЗ, якість освітніх технологій вищої медичної школи.

Сучасний науково-педагогічний колектив кафедри — це висококваліфіковані фахівці з СМ та організації ОЗ, історії медицини, основ економічної теорії та права: 7 доцентів, з яких 5 кандидатів медичних наук, 1 кандидат наук із державного управління, 2 кандидати економічних наук; 3 старших викладачі, з яких 1 кандидат медичних наук і 2 фахівці з економіки ОЗ; 3 асистенти — 2 фахівці з СМ та організації ОЗ, історії медицини й 1 з основ права — усі з відповідною вищою освітою. Допоміжний склад: 3 лаборанти, з яких 1 старший.

До головних напрямків діяльності кафедри належать навчально-педагогічна, організаційно-методична й виховна робота зі студентами та слухачами; науково-дослідна робота; підготовка у системі післядипломної освіти управлінського та медичного персоналу, соціальних працівників для органів і закладів ОЗ; інтеграція з органами й закладами ОЗ з питань організації, реформування існуючої системи ОЗ, обґрунтування фінансово-економічної та медико-правової схем-моделей її функціонування; зовнішні комунікації з іншими навчальними закладами з організаційно-управлінських, навчально-методичних і науково-консультативних проблем.

Кафедра здійснює підготовку на додипломному етапі студентів I–VI курсів медичного, стоматологічного та фармацевтичного факультетів, а на післядипломному етапі — клінічних ординаторів і лікарів-інтернів.

Нормативні курси додипломного етапу:

— для студентів I–VI курсів медичного, стоматологічного та

Колектив кафедри соціальної медицини й медичного менеджменту ОДМУ (Одеса, 2008 р.). Зліва направо: завідувач кафедри доц. В. С. Бірюков, доц. А. Г. Кравченко, доц. С. В. Мокієнко, ст. викл. О. В. Козаченко, лаборант Ж. О. Ковальська, доц. В. І. Ткачук, асист. Е. О. Піддубна, доц. Б. М. Стречень, ст. викл. О. Є. Міріц

фармацевтичного факультетів:

- 1) ІМ (кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП); стандартна вітчизняна система навчання (СВСН));
- 2) правознавство;
- 3) основи економічної теорії (КМСОНП; СВСН);
- 4) економічна теорія;
- 5) біостатистика (КМСОНП);
- 6) СМ та організація ОЗ (КМСОНП — з 2008/2009 навчального року; СВСН);
- 7) СМ та організація (управління) ОЗ;
- 8) економіка ОЗ;
- 9) економіка ОЗ; маркетинг та менеджмент; — для студентів відділення «сестринська справа» медичного факультету:
 - 1) ІМ та медсестринство;
 - 2) соціальна медицина та основи медичної статистики;
 - 3) економіка ОЗ; маркетинг медичних послуг;
 - 4) менеджмент і лідерство в медсестринстві; — для студентів відділення «стоматологія ортопедична»:
 - 1) правознавство;
 - 2) основи конституційного права України;
 - 3) основи економічної теорії.

На післядипломному етапі проводиться підготовка клінічних ординаторів з менеджменту та маркетингу в ОЗ; лікарів-інтернів з економіки та фінансування сімейної медицини.

На кафедрі викладаються курси та цикли для студентів — елективні курси з основ менеджменту і маркетингу в ОЗ, ІМ, СМ, економіки ОЗ, правових аспектів лікарської діяльності; управлінського персоналу — ПАЦ, цикли ТУ (спільно з кафедрою морської медицини); сімейних лікарів — тематичні цикли з нормативних курсів; соціальних працівників — курси підвищення кваліфікації.

З урахуванням професійних напрямків викладання дисциплін представники кафедри вважають себе послідовниками наукових традицій Л. В. Громашевського, який заснував напрямок у медицині щодо залежності рівня та якості здоров'я населення від впливу соціально-епідеміологічних та інших факторів; напрямку в управлінні, сформованого організатором ОЗ України у 50–60-ті роки ХХ ст. П. Л. Шупиком на базі комплексного підходу

до цього процесу за чотирма технологічними фазами, тощо; напрямку впровадження в ОЗ елементів системи управління якістю надання МД за міжнародними стандартами серії ISO 9000–2000; традицій історико-медичних досліджень, методології й методики викладання ІМ П. Ю. Заблудовського та української київської історико-медичної школи О. А. Грандо і Б. П. Криштопи; представників теорії трудової вартості, заснованої А. Смітом і Д. Рікардо (XVIII ст.) та сучасної теорії граничної корисності.

Удосконалюється навчально-педагогічний процес [1; 12; 13; 22; 23]. У повному обсязі розроблені навчально-методичні матеріали [10; 16; 19; 21]. Упроваджено тестові форми контролю у режимі «КРОК-1». Сформовано комп'ютерний клас з використанням Інтернету. На лекціях проводяться мультимедійні презентації.

З 2004 р. формувалися матеріали для впровадження КМСОНП за вимогами Болонської декларації [10; 23]. Слід відзначити, що за минулий час вирішено більшість питань з організації навчально-методично-

го процесу дисциплін, що викладаються на першому курсі — ІМ [12], та основи економічної теорії [23]. Ця робота продовжується, у т. ч. за дисциплінами ІV–V курсів (СМ та організація ОЗ; біостатистика). Вперше в Україні співробітниками кафедри запропонована концепція індикаторів якості педагогічного процесу, представлена на щорічній педагогічній конференції у Тернополі (2008) [1].

Серед наукових напрямків науково-дослідної діяльності кафедри можна виділити проблеми реорганізації діяльності й оптимізації управління систем МД в умовах ринкової трансформації суспільства; репродуктивного потенціалу Південного регіону України; якості у системі ОЗ України в умовах ринкових перетворень. За період 2003–2005 рр. під науковим керівництвом завідувача кафедри, д-ра мед. наук, проф. В. І. Журавля на кафедрі виконана самостійна держбюджетна НДР «Реорганізація діяльності й оптимізація управління систем МД в умовах ринкової трансформації суспільства» за номером держреєстрації 0100U006458.

Обґрунтовані організаційно-економічні та правові аспекти управління систем МД в умовах ринкової трансформації суспільства. Одержані результати використані при підготовці 5 програм із функціонування медичної служби прикордонних військ України (МС ПВУ), 27 проектів наказів і 6 розпоряджень у системі МС ПВУ; матеріалів до Колегій МОЗУ у 2004 і 2005 рр. (довідка МОЗ України від 26.11.2004 р. № 0801–35/2837), а також при підготовці нової редакції проекту «Положення про МОЗ України» (довідка МОЗ України про впровадження від 24.09.2003 р. № 1.06–100). Розроблені 3 методичні рекомендації: «Медико-соціальне дослідження сім'ї, яка має дитину першого року життя» [6], «Нова практика: про доцільність впровадження структурно-

функціональної моделі ПМСД (сімейної медицини) на засадах суспільно-солідарної відповідальності територіальних громад» [17], «Порядок організації роботи та взаємодії лікарняних кас з державно-комунальними медичними закладами та сімейними лікарями» [20]; 7 інструктивно-методичних вказівок, використовуваних у функціонуванні Держжордонів України, МОЗ АР Крим; пакет навчально-методичного забезпечення педагогічного процесу на кафедрах СМ, управління і економіки ОЗ ОДМУ і Кримського державного медичного університету при викладанні «Основ права», «СМ та організації ОЗ» та «Економіки ОЗ».

У періодичних фахових виданнях опубліковано 3 статті [7; 9; 22]. Впроваджено у практику ОЗ 5 актів у різних областях країни. Три акти від 2005 р. щодо організації та проведення поетапної сімейної диспансеризації диференційовано за групами ризику сімей з виникнення випадків захворювань і смерті немовлят в Ізмаїльському, Кілійському і Татарбунарському районах Одеської області [6] із такими результатами й ефективністю впровадження відповідно за указаними районами: зниження рівня смертності немовлят на 27,07; 40,72 і 50,83 %; показника смертності немовлят нижче середнього по сільських районах у 1,06; 1,42 та 1,51 разу.

Два акти від 2007 р. за виданими В. С. Бірюковим і співавторами методичними матеріалами (2004, 2005):

1) з організації зовнішнього аудиту системи якості надання платних медичних послуг застрахованим пацієнтам;

2) з механізму управління якістю надання платних медичних послуг на основі міжнародних стандартів якості серії ISO 9000 : 2000.

При цьому впроваджено моніторинг якості медичних послуг; скорочені терміни обстеження у поліклініці втричі; під-

вищилася задоволеність пацієнтів до 93 % проти 45 % у контрольній групі; отримано додатковий дохід на суму більше 40 тис. грн; термін стійких партнерських відносин із страховою організацією «МБК» сягає більше 5 років.

Співробітники кафедри брали участь у виконанні розділу єдиної комплексної науково-дослідної університетської програми «Обґрунтування оптимізаційної організаційно-управлінської моделі регіональної репродуктивної служби» (2003–2005; відповідальний виконавець — д-р мед. наук, проф. В. І. Журавель; науковий керівник — д-р мед. наук, академік АМН України В. М. Запорожан).

Також брали участь у створенні національної моделі первинної медико-соціальної допомоги (ПМСД) і проекту «Матра-3», розділу «Роль соціального працівника в наданні ПМСД населенню України» (2005).

У 2006 р. продовжена практика виконання науково-пошукових тем з актуальних проблем сучасності: «Репродуктивний потенціал Південного регіону України: стан та організаційно-управлінські заходи щодо його покращання» (2006). Наукове керівництво забезпечував в. о. завідувача кафедри, канд. ек. наук, доц. Б. М. Стречень. Використання сучасних методів стратегічного планування, зокрема SWOT-аналізу, дозволило розробити рекомендації для підвищення результативності та ефективності державної політики у галузі збереження репродуктивного здоров'я населення України. Одержані результати також були використані при підготовці блоків управлінських стандартів для розв'язання типових проблем за показником результат / вартість; нормативно-правової бази введення страхової медицини та багатоканального фінансування, створення умов для розвитку сімейної медицини, удосконалення економічних методів управління; технічного

опису «Будинок-клініка для людей похилого віку. Одеса. Україна» згідно з розробкою Х. Спіренбурга, ZvH (27.11.2006 р.).

З 2007 р. колектив кафедри розпочав розробку науково-теоретичного і практичного обґрунтування основних механізмів управління якістю у чинній системі ОЗ України в умовах ринкових перетворень у рамках самостійної держбюджетної науково-дослідної теми «Тотальне управління якістю в системі ОЗ України» (2007–2011) за номером держреєстрації 0106v010825 (наукове керівництво — в. о. завідувача кафедри, канд. мед. наук, доц. В. С. Бірюков). Актуальність обраної теми зумовила можливість кафедри співпрацювати у теоретичних і практичних аспектах з департаментом управління якістю МОЗ України, увійти до складу робочої групи МОЗ України, впровадити низку пропозицій до «Концепції якості МД» МОЗ України (Наказ МОЗ України № 116). У рамках даної тематики підписані договори про співпрацю з міською Госпрозрахунковою поліклінікою, службою Медицини катастроф, університетською клінікою. Кафедра включена в розробку міжнародного проекту «МАТРА UA 15174» (2007–2010), присвяченого посиленню соціальної допомоги особам похилого віку і хронічним хворим. За результатами розроблені науково-медичні програми з SGS «Україна» з проведення адаптації міжнародних стандартів серії ISO 9000 з управління якістю МД; складений проект поліпшення догляду за людьми похилого віку на рівні громад за підтримки програми «МАТРА» (Українсько-Нідерландський проект) 06–09.11.2007 р.

За останні п'ять років успішно пройшли офіційний захист і затвердження ВАК України чотири здобувачі ступеня кандидата наук із дисертаційними роботами за спеціальністю «механізми державного управління» — 25.00.02 — В. П. Меґедь

(2004), С. О. Козуліна (2004) [14], В. Ц. Чорномаз (2006) [25] і за спеціальністю «соціальна медицина» — 14.02.03 — О. В. Козаченко (2008) [11]. Запланована та виконується докторська дисертація (В. С. Бірюков «Управління якістю МД на основі вимог міжнародних стандартів серії ISO 9000»).

Вперше були отримані свідоцтва про реєстрацію авторських прав на твір у Державному Департаменті інтелектуальної власності з питання щодо дванадцяти кроків до здоров'я з «Тяньши» та загальноуніверситетської проблеми щодо Концептуальної моделі організації забезпечення Євро-2012 [2; 15].

Поширилися міжнародні зв'язки кафедри. Співробітники кафедри взяли участь у розробці концепції Х. Спіренбурга, ZvH «Будинок-клініка для людей похилого віку» (Одеса, Україна, 27 листопада 2006 р.; статус — другий концепт) й здійсненні Українсько-Нідерландських проектів за підтримки програми «МАТРА» — «Підтримка та поліпшення догляду за людьми похилого віку на рівні громад» (жовтень 2007 р. — жовтень 2008 р.) й «МАТРА UA № 15174» (Одеса 2007–2010 рр.), Odessa pilot project on seamless care and national curriculum in FM for nurses.

Участь кафедри в міжнародних конференціях, конгресах і симпозіумах на республіканському рівні підвищилася і становить 40 зібрань за останні 5 років. Тематика: управління ОЗ; моделі, стратегія, технології сучасного менеджменту; ефективне функціонування системи управління якістю МД; лікування та реабілітація у загальній практиці — сімейній медицині; правове регулювання медичної діяльності; фінансово-економічні засади реформування ОЗ України; досвід та проблеми впровадження кредитно-модульної системи навчання у вищих медичних навчальних закладах України тощо.

У 2003 р. (18–19 вересня) в ОДМУ на базі кафедри було проведено міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасний стан та перспективи розвитку СМ та організації ОЗ: напрямки та шляхи реформування системи ОЗ (до 80-річчя кафедри СМ, управління та економіки ОЗ)». За результатами конференції були видані збірка наукових праць [24] і випуск 1-ї бібліографії співробітників кафедри за весь період діяльності з серії «Від ювілею до ювілею» [3]. Продовженням даної ювілейної бібліографічної серії є випуск 2-й, виданий як огляд публікацій завідувачів і співробітників кафедри за останній п'ятирічний період (2003–2008) [4].

В. о. завідувача кафедри, доц. В. С. Бірюков взяв участь у роботі семінару «Ефективне функціонування системи управління якістю МД», що відбувся 5 червня 2008 р. на базі ОДМУ (за наказом МОЗ України № 173-Адм. від 20.05.2008 р.), а також у міжнародному європейському форумі в Англії з питань шляхів розвитку первинної МД в Європі (Саутгемптон; 15–17 вересня 2008 р.).

Кількість наукових праць співробітників кафедри за розглянутий період досягла 119 назв: монографії та книги — 4; посібники — 14; методичні матеріали з дисциплін — 13; статті в наукових журналах — 10, у збірниках наукових праць, з'їздів і конференцій — 55, в електронному ресурсі — 2, тези — 11; методичні рекомендації — 3; брошури — 1; автореферати дисертацій — 3; дисертації (на правах рукопису) — 3; свідоцтва про реєстрацію авторських прав на твір — 2.

У роботі студентського наукового гуртка за 2004–2008 рр. взяли участь 656 студентів. Ними виконано 510 наукових робіт, з яких опубліковано 58 статей і тез, за 43 проведені виступи з доповідями на конференціях. Кількість учасників студентських олімпіад — 10, на-

городжених — 50–100 % щороку.

Висновки

За минулі п'ять років (2003–2008) колектив кафедри СМ та медичного менеджменту ОДМУ досяг певного рівня в усіх напрямках діяльності: підготовці наукових кадрів (захищено 4 кандидатських дисертації, у тому числі 1 зовнішній здобувач); навчально-методичній та науково-дослідній роботі, про що свідчать складені навчально-методичні матеріали, кількість та якість публікацій за НДР кафедри, участь у конгресах, конференціях, міжнародних наукових програмах, робочих групах МОЗ України. Науково-практичними результатами є обґрунтування пріоритетних напрямків розвитку системи ОЗ (ПМСД, сімейна медицина), підвищення ефективності та якості МД (стандартизація) тощо.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні розвитку теорії та практики СГ, організації та економіки ОЗ в Одеській вищій медичній школі й Одеському регіоні, становлення наукової школи, медико-профілактичних спеціальностей, їх взаємозв'язків і диференціації, діяльності видатних соціальних гігієністів у контексті їх вкладу в розвиток профілактичної медицини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бірюков В. С. Індикатори якості педагогічного процесу у викладанні біостатистики / В. С. Бірюков, С. В. Мокієнко, Е. О. Підлубна // Досвід та проблеми впровадження кредитно-модульної системи навчання у ВМ(Ф)НЗ України : матер. наук.-метод. конф., 15–16 травня 2008 р. Тернопіль. — Тернопіль, 2008. — С. 23–24.

2. Дванадцять шагів к здоров'ю с «Тяньши» [Текст] автор. право на твір / Батечко С. А., Бірюков В. С., Арійчук Є. К., Дерев'яно Н. О. ; власник свідоцтва — Держ. Департамент інтелектуальної власності. — № 5256 ; реєстр. 22 квітня 2002 р.

3. Друковані видання співробітників кафедри соціальної медицини, управління, економіки охорони здоро-

в'я 1923–2003 (хронологічна розстановка) / Одес. держ. мед. ун-т ; авт.-уклад. Журавель В. І., Козаченко О. В., Кравченко А. Г. [та ін.] ; за заг. ред. проф. В. І. Журавля, О. В. Козаченко. — Одеса : ОДМУ, 2003. — 88 с. — (Серія: Від ювілею до ювілею; вип. 1).

4. Друковані видання співробітників кафедри соціальної медицини й медичного менеджменту за 2003–2008 роки (хронологічна розстановка) / Одес. держ. мед. ун-т ; авт.-уклад. Бірюков В. С., Козаченко О. В., Стречень Б. М. [та ін.] ; за заг. ред. О. В. Козаченко. — Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2008. — 36 с. — (Серія: Від ювілею до ювілею; вип. 2).

5. Журавель В. І. Історіографія кафедри соціальної медицини, управління та економіки охорони здоров'я ОДМУ (до 80-річного ювілею) / В. І. Журавель, О. В. Козаченко // Одеський медичний журнал. — 2003. — № 3. — С. 104–111.

6. Журавель В. І. Медико-соціальне дослідження сім'ї, яка має дитину першого року життя : метод. рекомендації / В. І. Журавель, О. В. Козаченко / МОЗ, Укр. ЦНМІПЛР. — К., 2004. — 27 с.

7. Журавель В. І. Механізми державного регулювання систем охорони здоров'я / В. І. Журавель, В. Г. Присенко, В. Ц. Чорномаз // Одеський медичний журнал. — 2005. — № 2. — С. 4–9.

8. Козаченко О. В. Одеський період діяльності Л. В. Громашевського: 1918–1928 / О. В. Козаченко // Сучасний стан та перспективи розвитку соціальної медицини та організації охорони здоров'я : напрямки та шляхи реформування системи охорони здоров'я (до 80-річного ювілею кафедри соціальної медицини, управління та економіки охорони здоров'я) : матер. міжнар. наук.-практ. конф., 18–19 вересня, 2003 р. / ОДМУ ; за заг. ред. акад. В. М. Запорожана і проф. В. І. Журавля. — Одеса : ОДМУ, 2003. — С. 14–20.

9. Козаченко О. В. Сучасні погляди на фактори, що визначають стан здоров'я немовлят, і на розвиток профілактичних технологій у системі охорони материнства та дитинства / О. В. Козаченко // Український медичний часопис. — 2005. — Т. XI/XII, № 6 (50). — С. 47–56.

10. Козаченко О. В. Навчальна дисципліна «Історія медицини». Структура і зміст дисципліни, контрольні питання, перелік навчальної літератури : інформаційні матеріали для студентів / О. В. Козаченко. — Одеса : ОДМУ, 2005. — 13 с.

11. Козаченко О. В. Фактори ризику захворюваності і смертності немов-

лят в сільській місцевості : дис. ... канд. мед. наук : 14.02.03 / О. В. Козаченко. — Одеса, 2007. — 281 с.

12. Козаченко О. В. Інноваційні технології організації практично-орієнтованого навчання в умовах кредитно-модульної системи при викладанні дисципліни «Історія медицини» в Одеському державному медичному університеті / О. В. Козаченко // Медична освіта. — 2007. — № 3. — С. 54–58.

13. Козаченко О. В. Удосконалення навчального процесу при викладанні історії медицини в умовах кредитно-модульної системи навчання в медичній освіті / О. В. Козаченко // Досвід та проблеми впровадження кредитно-модульної системи навчання у ВМ(Ф)НЗ України : матер. наук.-метод. конф., 15–16 травня 2008 р. Тернопіль. — Тернопіль, 2008. — С. 51–54.

14. Козуліна С. О. Механізми державного управління діяльністю закладів охорони здоров'я (організаційно-правовий аспект) : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / С. О. Козуліна. — Одеса, 2004. — 202 с.

15. Концептуальна модель організації забезпечення Євро-2012 [Текст] автор. право на твір / Запорожан В. М., Лапай В. С., Марічерета В. Г., Полясний В. О., Бірюков В. С. ; власник свідоцтва — Держ. Департамент інтелектуальної власності. — № 24981 ; реєстр. 14 липня 2008 р.

16. Кравченко А. Г. Медицинская статистика : учебник для студентов и врачей / А. Г. Кравченко, В. С. Бірюков. — Одесса : Астропринт, 2008. — 228 с.

17. Нова практика: про доцільність впровадження структурно-функціональної моделі первинної медико-санітарної допомоги (сімейної медицини) на засадах суспільно-солідарної відповідальності територіальних громад : метод. рекомендації / П. П. Порван, С. А. Батечко, В. С. Бірюков [та ін.] ; Одес. громад. орг. «Суспільство та ліки», Одес. громад. орг. «Обл. лікарняна каса», ОДМУ. — К., 2005. — 65 с.

18. Особиста справа Журавля Володимира Івановича. — Архів Одеського державного медичного університету. — Справа № 5675. — 62 а.

19. Особливості викладання проблем фінансування в курсі «Економіка охорони здоров'я» / Б. М. Стречень, В. І. Ткачук, Г. В. Щолоков, О. Є. Міріц // Медична освіта. — 2007. — № 3. — С. 132–132.

20. Порядок організації роботи та взаємодії лікарняних кас з державно-

комунальними медичними закладами та сімейними лікарями : метод. рекомендації / В. С. Лапай, Т. Г. Кондрачук, В. С. Бірюков [та ін.] ; Одес. упр. охороною здор. Одес. держ адм., ОДМУ. — К., 2005. — 65 с.

21. *Комплексный* практически ориентированный государственный экзамен. Специальность 7.110101 «Лечебное дело» и 7.110104 «Педиатрия» : учеб. пособие для студентов-выпускников мед. фак. высш. мед. учеб. заведений Украины III–IV уровней аккредитации / Н. Л. Аряев, А. К. Асмолов, И. Л. Бабий [и др.] ; под общ. ред. В. Н. Запорожана ; Одес. гос. мед. ун-т. — Одесса : ОГМУ, 2007. — Раз-

дел 5. Общая гигиена, социальная медицина и экономика здравоохранения / В. С. Бирюков, С. В. Мокиенко, Б. Н. Стречень, В. И. Ткачук. — С. 190-210. : ил., табл. — (Госэкзамен).

22. *Стречень Б. М.* Економічні аспекти сімейної медицини / Б. М. Стречень, В. І. Ткачук // *Одеський медичний журнал*. — 2003. — № 6. — С. 4-6.

23. *Стречень Б. М.* Навчальна дисципліна «Основи економічної теорії». Структура і зміст дисципліни, контрольні питання, перелік навчальної літератури : інформаційні матеріали для студентів / Б. М. Стречень, В. І. Ткачук. — Одеса : ОДМУ, 2005. — 13 с.

24. *Сучасний стан та перспективи розвитку соціальної медицини та організації охорони здоров'я* : напрямки та шляхи реформування системи охорони здоров'я (до 80-річного ювілею кафедри соціальної медицини, управління та економіки охорони здоров'я) : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 18–19 вересня 2003 р.) / ОДМУ ; за заг. ред. акад. В. М. Запорожана і проф. В. І. Журавля. — Одеса : ОДМУ, 2003. — 280 с. : ил., табл.

25. *Чорномаз В. Ц.* Механізми державного управління системою первинної медико-санітарної допомоги міському населенню : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / В. Ц. Чорномаз. — Одеса, 2006. — 179 с.

УДК 617-053.2(477.74-25)(092)

А. А. Лосев, Л. В. Прокопова

МОДЕСТ ЛЬВОВИЧ ДМИТРИЕВ (к 100-летию со дня рождения)

Одесский государственный медицинский
университет

Имя профессора М. Л. Дмитриева, видного организатора медицинской науки и здравоохранения, клинициста, хорошо известно в бывшем Советском Союзе и за рубежом.

Модест Львович родился 15 февраля 1909 года в Ташкенте в семье рабочего. В 14 лет он начал работать разносчиком, а затем переплетчиком в типографии. Пытливый ум, прекрасная память, способность и желание учиться были замечены, и его направляют на рабфак, по окончании которого в 1927 году он поступает на медицинский факультет Средне-Азиатского университета. После окончания университета в

1931 году молодого врача направляют заведующим райздравотделом Кизил-Аякского района Туркменской ССР, а спустя год призывают в армию в качестве врача. В 1933 году он возвращается в Ташкент и поступает в аспирантуру на кафедру ортопедии и травматологии. В 1937 году защищает кандидатскую диссертацию, а спустя год по комсомольской путевке отправляется в Ворошилов-Уссурийск. Здесь он работает начальником железнодорожной больницы, а в 1938 году его переводят в Хабаровск начальником дорсанотдела. В 1939 году Модеста Львовича Дмитриева назначают директо-

ром Хабаровского медицинского института.

В 1940 году М. Л. Дмитриева переводят в Москву на должность начальника управления кадров Наркомздрава РСФСР и по совместительству доцентом кафедры ортопедии и травматологии Центрального института усовершенствования врачей, которым руководил талантливый ученый — профессор М. О. Фридланд.

На освобожденных после войны территориях отмечалась острая нехватка кадров. В марте 1945 года Дмитриева направляют в Одессу заведующим облздравотделом, а в 1946 избирают в областной Со-

